

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра організації підприємництва та біржової діяльності

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

**до вивчення дисципліни «Економіка і організація підприємництва»,
виконання практичних і самостійних завдань, дистанційного навчання для
здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності
076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»**

Київ - 2021

Друкується за рішенням вченої ради економічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України (протокол № 8 від 14 травня 2021 року).

Укладачі: д.е.н., професор М.М. Ільчук, НУБіП України
к.е.н., доцент І.А. Коновал, НУБіП України

Рецензенти: професор кафедри економіки НУБіП України, д.е.н., професор О.Ю. Єрмаков,
зав. кафедри маркетингу та міжнародної торгівлі НУБіП України,
д.е.н., професор Р.І. Буряк

Методичні вказівки до вивчення дисципліни «Економіка і організація підприємництва», виконання практичних і самостійних завдань, дистанційного навчання для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» /уклад. М.М. Ільчук, І.А. Коновал, – К.: НУБіП України, 2021. – 40 с.

Методичні вказівки призначені для вивчення дисципліни «Економіка і організація підприємництва», виконання практичних і самостійних завдань. У них наведено комплекс навчально-методичного забезпечення до кожної теми (методичні поради щодо вивчення теоретичного матеріалу та виконання практичних та самостійних робіт, плани семінарських занять, теми рефератів, список літератури, контрольні запитання і завдання, тести для блочно-модульного контролю знань студентів), систему поточного та підсумкового контролю знань.

Для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність».

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП	4
ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОНОМІКА І ОРГАНІЗАЦІЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА»	5
СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	6
КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ЗНАНЬ ЗДОБІВАЧІВ	7
ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ І УМІНЬ ЗДОБІВАЧІВ.....	8
Змістовий модуль 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЕКОНОМІКИ І ОРГАНІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМНИЦТВА	9
Тема 1. Розвиток методології та теорії підприємництва	9
Тема 2. Становлення і розвиток форм підприємництва	9
Тема 3. Сучасні концепції розвитку підприємницьких структур ...	10
Тема 4. Державне регулювання і підтримка підприємницької діяльності	11
ТЕСТИ ДО МОДУЛЯ 1	13
Змістовий модуль 2. УМОВИ ЗДІЙСНЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЇЇ ЕФЕКТИВНІСТЬ	18
Тема 5. Ресурсне забезпечення підприємницької діяльності	18
Тема 6. Формування техніко-технологічної бази підприємницької діяльності	18
Тема 7. Конкуренто-спроможність підприємницьких структур ...	19
Тема 8. Планування підприємницької діяльності	20
Тема 9. Витрати і результати підприємницької діяльності	22
ТЕСТИ ДО МОДУЛЯ 2	27
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	37

ВСТУП

Досвід зарубіжних і вітчизняних підприємств свідчить, що в ринкових умовах результативність (ефективність) будь-якої підприємницької діяльності залежить передовсім від компетентності управлінських кадрів вищого рівня, достатньо глибоких знань ними економіки та організації підприємницьких структур, соціальних та екологічних аспектів господарювання.

Метою дисципліни «Економіка та організація підприємництва» є засвоєння здобувачами знань щодо забезпечення ефективного розвитку підприємництва в Україні та набуття практичних навиків впроваджувати відповідні заходи для досягнення компромісних рішень між суб'єктами підприємницької діяльності, задоволення економічних інтересів з урахуванням соціальних і екологічних аспектів.

Завдання навчальної дисципліни полягає формуванні цілісної уяви здобувача щодо розвитку підприємництва в Україні, розробленні і впровадженні у виробництво організаційно-економічного механізму підвищення рівня конкурентоспроможності підприємств з метою забезпечення сталого економічного розвитку.

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми здобувачі повинні:

знати:

- теорію і практику становлення та ефективного ведення підприємницької діяльності в Україні;
- розробляти організаційно-економічний механізм регулювання та підтримки підприємницької діяльності;
- сучасний стан і тенденції розвитку підприємницької діяльності;
- зміст, етапи, прийоми та методи планування підприємницької діяльності суб'єктів господарювання;
- методи оцінки результатів підприємницької діяльності;
- систему збалансованих показників ефективності підприємницької діяльності тощо.

вміти:

- визначати необхідний обсяг та джерела фінансування виробничих інвестицій;
- формувати техніко-технологічну базу підприємницької діяльності;
- визначати конкурентоспроможність підприємницьких структур;
- обґрунтовувати проекти підприємницької діяльності суб'єктів господарювання;
- оцінювати ефективність впровадження заходів з підвищення ефективності підприємницької діяльності суб'єктів господарювання.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЕКОНОМІКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА»

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Галузь знань	07 Управління та адміністрування (шифр і назва)	
Спеціальність	076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність (шифр і назва)	
Освітня програма	Підприємництво, торгівля та біржова діяльність	
Освітній ступінь	Доктор філософії	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Вибіркова	
Загальна кількість годин	_____150_____	
Кількість кредитів ECTS	_____5_____	
Форма контролю	екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної, вечірньої та заочної форм навчання		
	Денна, вечірня форма навчання	Заочна форма навчання
Рік підготовки	_____1_____	_____1_____
Семестр	_____1_____	_____1_____
Лекційні заняття	_____20_____ год.	_____20_____ год.
Практичні, семінарські заняття	_____30_____ год.	_____30_____ год.
Самостійна робота	_____100_____ год.	_____100_____ год.
Кількість тижневих годин для денної, вечірньої форми навчання: аудиторних	_____4_____ год.	

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна, вечірня форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п/с	лаб	інд	с.р.		л	п/с	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади економіки та організації підприємництва												
Тема 1. Розвиток методології та теорії підприємництва	16	2	2	-	-	12	16	2	2	-	-	12
Тема 2. Становлення і розвиток форм підприємництва	16	2	2			12	16	2	2			12
Тема 3. Сучасні концепції розвитку підприємницьких структур	20	4	4			12	20	4	4			12
Тема 4. Державне регулювання і підтримка підприємницької діяльності	16	2	2	-	-	12	16	2	2	-	-	12
Змістовий модуль 2. Умови здійснення підприємницької діяльності та її ефективність												
Тема 5. Ресурсне забезпечення підприємницької діяльності	14	2	2	-	-	10	14	2	2	-	-	10
Тема 6. Формування техніко-технологічної бази підприємницької діяльності	14	2	2	-	-	10	14	2	2	-	-	10
Тема 7. Конкурентоспроможність підприємницьких структур	14	2	4	-	-	10	14	2	4	-	-	10
Тема 8. Планування підприємницької діяльності	18	2	8			12	18	2	8			12
Тема 9. Витрати і результати підприємницької діяльності	14	2	4			10	14	2	4			10
Усього годин	150	20	30	-	-	100	150	20	30	-	-	100

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ

Критерії оцінки виконання навчальних завдань є одним з основних способів перевірки знань, умінь і навичок студентів з дисципліни “**Економіка і організація підприємництва**”. При оцінці завдань за основу слід брати повноту і правильність їх виконання. Необхідно враховувати такі вміння і навички здобувачів:

- диференціювати, інтегрувати та уніфікувати отримані знання;
- викладати матеріал логічно й послідовно.

Схема розподілу балів за модулями навчальної дисципліни «Економіка і організація підприємництва»

Вид контролю	Модуль	Практичні, (ПР) семінарські заняття (СЗ) і самостійні роботи (СР)	Навчальні заняття (підготовка та виконання)	Виконання самостійних робіт	Модульний контроль	Всього балів (сума 4+5+6)
Поточний контроль	Модуль 1. Теоретичні засади економіки та організації підприємництва	СЗ 1	10	-	-	10
		СЗ 2	15	-	-	10
		СЗ 3	15	-	-	10
		СЗ 4	10	-	-	10
		СР 1	-	20	-	10
	Всього за модуль 1		50	20	30	100
	Модуль 2. Умови здійснення підприємницької діяльності та її ефективність	СЗ 5	10	-	-	25
		СЗ 6	10	-	-	25
		СЗ 7	10	-	-	10
		ПР 1	10			10
		ПР 2	10			10
		СР 2	-	10	-	10
	Всього за модуль 2		50	10	30	100
	Всього за поточний контроль*		х	х	х	70
	Підсумковий контроль (екзамен)					30
	Разом					100

*Поточний контроль = (M1+M2)/2*0,7

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ І УМІНЬ ЗДОБУВАЧІВ

Контроль знань і умінь студентів (поточний, проміжний і підсумковий) з дисципліни «*Економіка і організація підприємництва*» здійснюють згідно з кредитно-модульною системою організації навчального процесу.

Поточний – під час виконання практичних (семінарських), індивідуальних завдань (розрахункових робіт, написання рефератів тощо).

Проміжний, – контроль за засвоєнням певного модуля (модульний контроль). Форму проведення поточного контролю і системи оцінювання визначає відповідна кафедра.

Підсумковий – включає екзамен .

Кожний модуль навчальної дисципліни може оцінюватися в умовних балах пропорційно обсягу часу, відведеному на засвоєння матеріалу цього модуля. Максимально можлива кількість умовних балів за навчальні заняття студента становить 70% (коефіцієнт 0,7) і 30% (коефіцієнт 0,3) припадає на екзамен від загальної кількості умовних балів.

Рішенням кафедри за виконання робіт, які не передбачені навчальним планом, але сприяють підвищенню рівня знань та умінь студентів з навчальної дисципліни (доповідь на студентській конференції, здобуття призового місця на олімпіадах, підготовка наочних посібників тощо) може надаватися до 10% від загальної кількості умовних балів з навчальної дисципліни.

Рейтингові оцінки зі змістових модулів:

$$R_{\text{дис}} = R_{\text{навч. робота}} + R_{\text{атест}}$$

Рейтинг здобувача вищої освіти із засвоєння дисципліни у балах переводиться у національні оцінки згідно з табл. 1.

Таблиця 1

Співвідношення між національними оцінками і рейтингом здобувача вищої освіти

Оцінка національна	Рейтинг здобувача вищої освіти, бали
Відмінно	90 - 100
Добре	74 - 89
Задовільно	60 - 73
Незадовільно	0 - 59

Змістовий модуль 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЕКОНОМІКИ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Тема 1. Розвиток методології та теорії підприємництва

1.1. Теоретичні питання до вивчення

1. Сутність підприємництва, його види та форми підприємницької діяльності.
2. Класифікація підприємницьких структур.
3. Умови функціонування підприємницьких структур.

1.2. План семінарського заняття та теми рефератів

Питання для обговорення

1. Поняття “підприємництво” та еволюція його теоретичного осмислення.
2. Сутність, цілі, види та суб’єкти підприємництва. Специфіка різних видів підприємництва
3. Функції, моделі та принципи підприємництва.
4. Форми підприємницької діяльності та її правове забезпечення.
5. Принципи та механізм реалізації підприємницької діяльності.
6. Підприємницьке середовище та бізнес-комунікації в підприємстві.

1.4. Література: [10, 13, 22, 25, 26, 41, 45,].

1.5. Контрольні запитання і завдання до теми 1

1. Що ви розумієте під поняттям “підприємництво”?
2. Які цілі, види та суб’єкти підприємництва ви знаєте?
3. У чому специфіка різних видів підприємництва?
3. Назвіть функції, моделі та принципи підприємництва.
4. Які форми підприємницької діяльності ви знаєте?
5. Назвіть принципи та механізм реалізації підприємницької діяльності.
6. Яка причина формування нових інтеграційних структур організації бізнесу?
7. Як зміни зовнішнього середовища можуть впливати на економічну поведінку фірми та результати її діяльності?

Тема 2. Становлення і розвиток форм підприємництва

2.1. Теоретичні питання до вивчення

1. Організаційно-економічні основи підприємницьких структур.
2. Обґрунтування вибору найбільш ефективної організаційно-правової форми і сфери діяльності.
3. Мале підприємництво.

2.2. План семінарського заняття та теми рефератів

Питання для обговорення

1. Організаційно-правові форми підприємств.

2. Організаційно-економічні основи господарських товариств.
3. Організаційно-економічні основи виробничих кооперативів.
4. Організаційно-економічні основи акціонерних товариств.
5. Організаційно-економічні основи приватних підприємств.
6. Розвиток малого підприємництва в Україні.

2.3. Література: [1, 4, 6, 8, 22, 41].

2.4. Контрольні запитання і завдання до теми 2

1. Які ви знаєте організаційно-правові форми підприємств?
2. Яка особливість у функціонуванні господарських товариств?
3. Яка особливість у функціонуванні виробничих кооперативів.
4. Яка особливість у функціонуванні акціонерних товариств.
5. Яка особливість у функціонуванні приватних підприємств.
6. Яка особливість у функціонуванні малих підприємств.

Тема 3. Сучасні концепції розвитку підприємницьких структур

3.1. Теоретичні питання до вивчення

1. Концепції та сучасні моделі розвитку підприємств.
2. Форми інтеграції суб'єктів підприємницької діяльності.
3. Кластерна форма організації сучасної економіки.

3.2. План семінарського заняття та теми рефератів

Питання для обговорення

1. Організаційно-економічна сутність розвитку взаємодії інтересів великого і малого бізнесу.
2. Форми взаємодії великого і малого бізнесу в окремих видах діяльності в Україні.
3. Форми інтеграції суб'єктів підприємницької діяльності.
4. Основні типи організаційних структур управління.
5. Концепції та сучасні моделі розвитку підприємств: теорія спрямованого розвитку підприємств, теорія циклічного розвитку та концепція життєвого циклу підприємств.
6. Глобалізація господарської діяльності та формування нових інтеграційних структур організації бізнесу.
7. Напрямки та чинники розвитку підприємництва в сучасних умовах.
8. Кластери – мережеві територіальні підприємницькі об'єднання.
9. Практика реалізації кластерних моделей і технологій в підприємницькій діяльності.
10. Регіональні підприємницькі мережі.

3.3. Література [8, 9, 12, 16, 18, 19, 21, 23, 27, 30, 34, 41, 42].

3.4. Контрольні запитання і завдання до теми 3

1. Які стадії розвитку підприємств ви знаєте?
2. Які основні передумови формування підприємницьких мереж?
3. Які форми взаємодії великого і малого бізнесу спостерігаються в окремих видах діяльності в Україні.
4. Які перспективи розвитку мережових форм взаємодії великого і малого бізнесу?
5. Охарактеризуйте інноваційні підприємницькі мережі.
6. Назвіть приклади реалізації кластерних моделей і технологій в підприємницькій діяльності.
7. Охарактеризуйте механізми реалізації кластерної організації підприємницької діяльності.
8. Назвіть організаційні форми реалізації методів управління підприємством.
9. Дайте характеристику основним типам організаційних структур управління.

Тема 4. Державне регулювання і підтримка підприємницької діяльності

4.1. Теоретичні питання до вивчення

1. Державна політика в сфері підприємництва.
2. Важелі впливу держави на розвиток підприємництва.
3. Механізми фінансової допомоги підприємницьким структурам.

Форми і методи державного регулювання підприємницьких структур. Стимулювання виробництва і торгівлі. Законодавче забезпечення підтримки підприємницької діяльності в Україні. Розробка політики розвитку підприємництва. Поєднання методів державного регулювання з ринковим механізмом. Державна політика у сфері малого підприємництва.

Інструменти впливу держави на розвиток підприємництва: податкова політика, цінове та кредитно-грошове регулювання, амортизаційна політика, регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Обмеження в підприємницькій діяльності. Механізм державної фінансової допомоги підприємницьким структурам.

Кадрове та інформаційне забезпечення державою підприємницької діяльності. Державні та міжнародні організації, що сприяють розвитку підприємництва.

4.2. План семінарського заняття та теми рефератів

Питання для обговорення

1. Форми і методи державного регулювання підприємницьких структур.
2. Законодавче забезпечення підтримки підприємницької діяльності в Україні.

3. Інструменти впливу держави на розвиток підприємництва: податкова політика, цінове та кредитно-грошове регулювання, амортизаційна політика, регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

4. Кадрове та інформаційне забезпечення державою підприємницької діяльності.

4.3. Практичні та самостійні завдання

Самостійна робота № 1. Тема «Розвиток підприємницьких структур та підтримка їх діяльності».

Завдання. Написати есе на тему «Розвиток підприємництва у сфері чи галузі ...*(наукового дослідження здобувача)*».

Методика виконання

На початку есе потрібно дати характеристику сфери чи галузі наукового дослідження здобувача. При цьому необхідно відповісти на такі основні питання:

- 1) хто є основними представниками сфери (галузі);
- 2) які підприємства займають визначальні позиції на ринку;
- 3) які фактори визначають успіх підприємницької діяльності в галузі;
- 4) які масштаби виробництва та обсяги продажу в галузі за останні роки;
- 5) які нові види продукції (послуг) почали виробляти в галузі за останні роки;
- 6) які нові тенденції помітні в розвитку галузі;
- 7) як зміни в законодавстві, в розвитку техніки та технології впливатимуть на розвиток галузі.

Комплексний аналіз галузі та її привабливості доцільно оцінювати згідно теорії М.Портера про існування п'яти конкурентних сил: внутрішньогалузевої конкуренції, загрози з боку нових конкурентів, наявності продуктів-замінників, сил впливу постачальників та покупців.

Потім в есе слід більш детально проаналізувати підприємницьку діяльність у досліджуваній сфері із застосуванням SWOT-аналізу. І на основі цього аналізу визначити основні напрями та шляхи підвищення ефективності підприємницької діяльності.

4.3. Література [3, 5, 7, 9, 11, 24, 43].

4.4. Контрольні запитання і завдання до теми 4

1. Які форми і методи державного регулювання підприємницьких структур ви знаєте?

2. Назвіть основні нормативно-правові акти, які забезпечують розвиток підприємницької діяльності в Україні.

3. Яким чином відбувається поєднання методів державного регулювання з ринковим механізмом?

4. Який чином податкова система впливає на розвиток підприємництва?

5. Розкрийте механізм впливу кредитно-грошового регулювання на розвиток підприємництва в Україні.

6. Який чином амортизаційна політика впливає на розвиток підприємництва?

7. Розкрийте механізм впливу регулювання зовнішньоекономічної діяльності на розвиток підприємництва в Україні.

8. Як інформаційне забезпечення державою підприємницької діяльності впливає на її результативність.

ТЕСТИ ДО МОДУЛЯ 1

1. Вкажіть визначення для кожного із наведених видів підприємництва

А. Виробниче підприємництво	1. Вид діяльності, який пов'язаний з купівлею-продажем грошей, валюти, цінних паперів та обслуговування розрахункових операцій при кругообігу ресурсів
В. Комерційне підприємництво	2. Діяльність невеликих компаній, які працюють над цільовими інженерними розробками, впровадженням інновацій з метою одержання високого прибутку
С. Фінансове підприємництво	3. Будь-яка матеріальна, інтелектуальна, творча діяльність, яка пов'язана з виробництвом продукції, товарів, наданням відповідних послуг, створенням певних духовних цінностей
Д. Венчурне підприємництво	4. Вид діяльності, який пов'язаний операціями і угодами з купівлі-продажу товарів і послуг

2. У якому в нормативно-правовому акті дана коротка характеристика усіх організаційно-правових форм юридичних осіб України:

- 1) Закон України “Про господарські товариства” ;
- 2) Закон України “Про підприємства в Україні”;
- 3) Постанова Кабінету Міністрів України “Про порядок державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності”;
- 4) Господарський кодекс України .

3. Вкажіть визначення для кожного із наведених видів підприємств

А. Державне підприємство	1. Підприємство, що діє на основі приватної власності одного або кількох громадян, іноземців, осіб без громадянства та його (їх) праці чи з використанням найманої праці.
В. Приватне підприємство	2. Юридична особа, заснована на власності відповідної громади
С. Комунальне підприємство	3. Підприємство, що базується на спільному капітал суб'єктів господарської діяльності України або іноземних суб'єктів господарської діяльності, на спільному управлінні та на спільному розподілі результатів та ризиків
Д. Спільне підприємство	4. Підприємство, що діє на основі державної власності, або підприємство, у статутному капіталі якого частка державної власності становить 50 і більше відсотків

4. Вкажіть визначення для кожного із наведених особливих видів підприємництва

А. Консультативне підприємництво	1. Формування грошових фондів та їх використання на відшкодування збитків у разі непередбачуваних випадках
В. Посередницьке підприємництво	2. Система надання послуг фірмою-консультантом (проектування, встановлення обладнання та інше)
С. Інжиніринг	3. Діяльність установ та окремих осіб, які надають посередницькі послуги (інформаційні, маркетингові, консультаційні тощо) підприємцям і споживачам
Д. Страхове підприємництво	4. Діяльність у наданні незалежних порад і допомоги з питань управління, включаючи визначення проблем і (або) можливостей, рекомендацію відповідних заходів і допомогу в їх реалізації.

5. Вкажіть визначення для кожного із наведених різновидів підприємництва (підприємницької діяльності)

А. Мале підприємництво	1. Підприємництво, яке ґрунтується на приватній власності фізичної особи та її праці і спрямоване на отримання особистого доходу або прибутку
В. Індивідуальне підприємництво	2. Різновид посередницької діяльності, за допомогою якої посередник (спеціальний відділ банку) за певну плату одержує від підприємства право стягнути і зарахувати на його рахунок належні йому від покупців суми грошей.
С. Фермерське господарство	3. Самостійна, систематична, господарська діяльність малих підприємств та громадян підприємців (фізичних осіб), яка проводиться на власний ризик з метою отримання прибутку
Д. Факторинг	4. Форма підприємницької діяльності громадян із створенням юридичної особи, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, займатися її переробкою та реалізацією з метою отримання прибутку

6. В якій організаційно-правовій формі господарювання діють такі принципи: обов'язкова трудова участь в діяльності підприємства та характер управління за принципом: "один член – один голос"?

- 1) товариство з обмеженою відповідальністю;
- 2) акціонерне товариство;
- 3) виробничий кооператив;
- 4) повне товариство.

7. Вищим органом товариства з обмеженою відповідальністю є:

- 1) збори акціонерів;
- 2) спостережна рада;
- 3) ревізійна комісія;
- 4) збори учасників.

8. До господарських товариств не відносяться:

- 1) товариство з обмеженою відповідальністю;
- 2) приватне підприємство;
- 3) виробничий кооператив;
- 4) командитне товариство.

9. В якому товаристві всі його учасники здійснюють підприємницьку діяльність від імені товариства і несуть додаткову солідарну відповідальність за зобов'язаннями товариства усім своїм майном:

- 1) у акціонерному товаристві;
- 2) у повному товаристві;
- 3) у товаристві з обмеженою відповідальністю;
- 4) у товаристві з додатковою відповідальністю.

10. Товариство, що має статутний фонд, поділений на частки, розмір яких визначається установчими документами, і несе відповідальність за зобов'язаннями тільки своїм майном є:

- 1) виробничий кооператив;
- 2) повне товариство;
- 3) товариство з обмеженою відповідальністю;
- 4) товариство з додатковою відповідальністю.

11. Яку мінімальну кількість акцій потрібно мати, щоб гарантовано блокувати прийняття рішень загальних зборів акціонерного товариства, які потребують кваліфікованої більшості голосів?

- 1) у розмірі 15 % від загальної їх вартості плюс одна акція;
- 2) 25 % плюс одна акція;
- 3) 40 % плюс одна акція;
- 4) 50 % плюс одна акція.

12. Вищим органом виробничого кооперативу є:

- 1) правління;
- 2) спостережна рада;
- 3) ревізійна комісія;
- 4) загальні збори.

13. Організаційна форма бізнесу — це:

- 1) конкретний вид підприємства, створеного відповідно до чинного законодавства;
- 2) система норм, що визначають стосунки суб'єкта господарювання з державою, іншими фізичними та юридичними особами та з партнерами по фірмі;
- 3) форма власності, на якій засновано бізнес;
- 4) вид підприємницької діяльності.

14. До різновидів організаційної структури управління підприємством не належить структура:

- 1) дивізійна;
- 2) корпусна;
- 3) лінійно-штабна;
- 4) множинна.

15. Організаційна структура управління підприємством, яка передбачає наявність функціональних підрозділів (штабів), що мають права керування і прийняття рішень, називається:

- 1) лінійно-штабною;
- 2) функціональною;
- 3) дивізійною;
- 4) лінійною.

16. Фактори, що обумовлюють необхідність державного регулювання підприємництва:

- 1) монополізація виробництва;
- 2) розвиток ринкових відносин;
- 3) нездатність підприємницьких структур протистояти негативним процесам ринку;
- 4) вірні усі відповіді;
- 5) правильна відповідь відсутня.

17. Необхідність державного регулювання підприємництва в умовах України обумовлена:

- 1) важливістю формування ринкової економіки;
- 2) відсутністю нормальних макроекономічних умов бізнесу;
- 3) складністю процесу переходу від адміністративної до соціально орієнтованої ринкової економіки;
- 4) вірні всі відповіді;
- 5) правильна відповідь відсутня.

18. Головними важелями державного впливу на розвиток промисловості є:

- 1) державне регулювання цін на продукцію промислового виробництва;
- 2) роздержавлення;
- 3) розвиток податкової системи;
- 4) всі відповіді вірні;
- 5) правильні відповіді 1), 3).

19. Що є об'єктом регулювання зовнішньоекономічної діяльності?

- 1) зовнішня торгівля;
- 2) міжнародний рух капіталу;
- 3) науково-технічний обмін;
- 4) зовнішній борг країни;
- 5) усі відповіді вірні.

20. До основних видів інвестиційної діяльності, які є об'єктом державного регулювання, належать:

- 1) вкладення в основний капітал;
- 2) вкладення в цінні папери;
- 3) купівля патентів, ліцензій;
- 4) усі відповіді вірні;
- 5) правильні відповіді 1), 2).

21. Що входить до фінансово-економічної підтримки підприємництва?

- 1) надання податкових пільг;

- 2) ліцензування;
- 3) встановлення пільгових процентів на державні кредити;
- 4) встановлення соціальних та екологічних нормативів;
- 5) правильні відповіді 1), 3).

22. Необхідність державного регулювання підприємництва обумовлена такими факторами:

- 1) монополізацією виробництва;
- 2) постійним порушенням рівноваги між сукупним попитом та сукупною пропозицією;
- 3) зростанням інфляції;
- 4) ускладненням відтворювальних процесів;
- 5) вірні усі відповіді крім 3).

23. Що не входить до механізму впливу держави на діяльність підприємства:

- 1) формування нормативно-правового поля;
- 2) державна підтримка підприємництва;
- 3) контроль за встановленням цін;
- 4) встановлення нормативів податків;
- 5) інформаційна допомога.

24. За допомогою яких принципів здійснюється державна підтримка малого підприємництва:

- 1) надання підтримки, переважно, на конкурсних засадах;
- 2) граничне обмеження адміністративного державного втручання в підприємницьке середовище;
- 3) надання допомоги тільки тим підприємствам, які здатні ефективно вести підприємницьку діяльність;
- 4) підтримка того підприємства, яке тільки починає свою діяльність;
- 5) вірні усі відповіді крім 4).

25. Які негативні явища породжуються нездатністю підприємницьких структур протистояти тому негативному, що породжується ринком:

- 1) масове банкрутство підприємницьких структур;
- 2) втрата державою платників податків;
- 3) посилення соціальної напруги;
- 4) збільшення навантаження на державний бюджет;
- 5) усі відповіді правильні.

26. Вплив держави на діяльність підприємств:

- 1) формування нормативно-правового поля;
- 2) адміністративно-економічне регулювання;
- 3) інформаційна допомога;
- 4) організаційна допомога;
- 5) усі відповіді вірні.

Змістовий модуль 2. УМОВИ ЗДІЙСНЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЇЇ ЕФЕКТИВНІСТЬ

Тема 5. Ресурсне забезпечення підприємницької діяльності

5.1. Теоретичні питання до вивчення

1. Формування та ефективність використання трудового потенціалу фірми.
2. Капітал, його класифікація та структура. Ефективність використання.
3. Інвестиційні ресурси. Інвестиційні проекти підприємств та організацій.

5.2. План семінарського заняття та теми рефератів

Питання для обговорення

1. Сутність ресурсного підходу до оцінки конкурентоспроможності підприємницьких структур.
2. Зарубіжний досвід формування та ефективного використання персоналу фірми.
3. Матеріальні і нематеріальні активи у підприємницькій діяльності та напрями їх ефективного використання.
4. Використання проєктного підходу в підприємницькій діяльності.

5.4. Література [2, 13, 15, 22, 25, 26, 34, 41].

5.5. Контрольні запитання і завдання до теми 5

1. Який порядок визначення чисельності окремих категорій працівників на фірмі?
2. Хто формує кадрову політику на підприємстві?
3. Які складові системи управління персоналом?
4. Які показники ефективності використання трудових ресурсів ви знаєте?
5. Класифікація основних засобів та їх амортизація.
6. Які показники ефективності використання капіталу ви знаєте?
7. Ефективність використання оборотних коштів.
8. Як визначити необхідний обсяг фінансування виробничих інвестицій?
9. Які показники ефективності використання капітальних вкладень ви знаєте?

Тема 6. Формування техніко-технологічної бази підприємницької діяльності

6.1. Теоретичні питання до вивчення

1. Інновації в підприємницькій діяльності.

2. Оцінка ефективності технічних та організаційних нововведень.
3. Організаційно-економічне управління технічним розвитком підприємств.

6.2. План семінарського заняття та теми рефератів

Питання для обговорення

1. Інноваційна діяльність як важливий напрямком розвитку підприємницької діяльності.
2. Формування та використання виробничої потужності підприємства в сучасних умовах.
3. Особливості діяльності сільськогосподарських підприємств в Україні.
4. Тенденції та проблеми розвитку фермерства.
5. Основні напрями державної підтримки аграрних підприємств.
6. Роль кредитних спілок у фінансовому забезпеченні фермерських господарств.

6.3. Література [7, 10, 13, 15, 16, 18, 25, 35, 39].

6.4. Контрольні запитання і завдання до теми 6

1. Яка сутнісно-змістова характеристика і взаємодія різних видів інноваційних процесів?
2. Методика обчислення показників для виявлення впливу нововведень на підприємницьку діяльність.
3. У чому сутність науково-технічного прогресу?
4. Назвіть пріоритетні напрями НТП в окремих галузях національної економіки.
5. Наведіть приклади сучасного організаційного прогресу в підприємницькій діяльності.
6. Які ви знаєте показники технічного рівня підприємства?
7. Перерахуйте методичні принципи розрахунку виробничої потужності.
8. Якими показниками визначається рівень використання виробничої потужності?

Тема 7. Конкурентоспроможність підприємницьких структур

7.1. Теоретичні питання до вивчення

1. Конкурентоспроможність як категорія і як властивість підприємства.
2. Конкурентні переваги підприємства та конкурентні стратегії.
3. Система та процес управління конкурентоспроможністю підприємства.
4. Розробка та забезпечення реалізації програм підвищення конкурентоспроможності підприємства.

7.2. План семінарського заняття та теми рефератів

Питання для обговорення

1. Конкурентоспроможність європейських і вітчизняних підприємств в сучасній глобальній економіці.

2. Вплив глобалізації на розвиток підприємницьких структур, сутність та тенденції розвитку цих процесів.

3. Підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на світовому ринку.

4. Напрями та інструменти державної політики зміцнення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на внутрішньому ринку України.

7.3. Література [5, 6, 9, 12, 37, 38, 40].

7.4. Контрольні запитання і завдання до теми 7

1. Охарактеризуйте підходи до класифікації конкурентоспроможності.

2. Якими є основні ознаки конкурентоспроможності ринкового суб'єкта?

3. Які об'єкти можуть характеризуватися такою властивістю як конкурентоспроможність?

4. Що являє собою конкурентне середовище підприємства?

5. На аналіз яких складових конкурентного середовища спрямована модель "П'яти сил конкуренції" М.Портера?

6. Які фактори впливають на інтенсивність суперництва між підприємствами (силу конкурентної боротьби)?

7. За допомогою яких методик і показників визначається рівень інтенсивності конкуренції на конкретному ринку?

8. Охарактеризуйте підходи до аналізу конкурентів, виділіть їх переваги та недолік.

9. Який інструментарій використовується у процесі розробки системи конкурентних стратегій?

10. Яким чином здійснюється проектування стратегії конкуренції для підприємств з різним ступенем домінування на ринку?

11. Що являє собою програма підвищення конкурентоспроможності?

12. У яких основних сферах здійснюється підвищення конкурентоспроможності на підприємстві.

Тема 8. Планування підприємницької діяльності

8.1. Теоретичні питання до вивчення

1. Планування як головний інструмент управління підприємницькою діяльністю.

2. Система планів, що розробляється і використовується на підприємстві.

3.. Суть, функції та види бізнес-плану.

4. Структура бізнес-плану та зміст основних розділів бізнес-плану.

5. Досвід і проблеми бізнес-планування в Україні.

6. Зміст інвестиційного проекту розвитку аграрного виробництва та методика його розробки.

7. Методи оцінки ефективності інвестиційного проекту.

8.2. Практичні і самостійні заняття

Практична робота № 1. Тема «Планування підприємницької діяльності».

Завдання. Розробити проєкт з підвищення ефективності підприємницької діяльності у сфері наукового дослідження здобувача.

Використовуючи розрахунковий файл «Інвестиційна оцінка привабливості проєкту» (видається викладачем) здобувачу потрібно розробити проєкт з підвищення ефективності підприємницької діяльності у сфері наукового дослідження.

8.3. План семінарського заняття та теми рефератів

Питання для обговорення

1. Принципи планування підприємницької діяльності.
2. Вибір та обґрунтування цілей підприємницької діяльності.
3. Розробка та визначення стратегії суб'єкта підприємництва.
4. Роль інвестиційних проєктів у підприємницькій діяльності.
5. Організація бізнес-планування в підприємницьких структурах.
6. Загальна методологія розробки бізнес-плану.
7. Міжнародні і національні стандарти бізнес-планування.
8. Процес розробки і прийняття планових рішень в умовах невизначеності та ризику.
9. Методи, моделі та алгоритми побудови процесу розробки і прийняття планових рішень.

8.4. Література [3, 6, 9, 15, 18, 28, 29, 31, 32, 33, 39, 44, 46, 47].

8.5. Контрольні запитання і завдання до теми 8

1. Яке місце займає планування в управлінні підприємницькою діяльністю?
2. Назвіть принципи планування підприємницької діяльності.
3. Які основні завдання бізнес-планування?
4. Які функції виконує бізнес-план?
5. Які основні розділи має бізнес-план?
6. Назвіть основні стратегії ціноутворення.
7. Які складові має розділ бізнес-плану «Виробничий план»?
6. Викладіть порядок складання розділу бізнес-плану «Організаційний план».
7. Викладіть методику складання розділу бізнес-плану «Фінансовий план»?
8. Назвіть основні способи зниження ризику.
9. Розкрийте склад техніко-економічного обґрунтування інвестиційного проєкту.
10. Охарактеризуйте стадії життєвого циклу інвестиційного проєкту.
11. Які методи використовуються для комплексної оцінки інвестиційного проєкту?

Тема 9. Витрати і результати підприємницької діяльності

9.1. Теоретичні питання до вивчення

1. Ефективність функціонування підприємницьких структур, її сутність та характеристика.
2. Методичні засади оцінки ефективності діяльності підприємницьких структур.
3. Система показників ефективності функціонування підприємницьких структур.

9.2. Практичні і самостійні заняття

Практична робота № 2. Тема «Витрати і результати підприємницької діяльності».

Завдання. Використовуючи фінансову модель з підвищення ефективності підприємницької діяльності у сфері наукового дослідження здобувача із практичної роботи № 1 дослідити зміну інтегральних показників ефективності проекту (термін окупності, NPV, IRR, прибуток) залежно від змін окремих параметрів (обсягів виробництва, урожайності культур), інвестиційних витрат (цін на ресурси), рівня цін на продукцію, % за кредит). Зробити висновки, який з параметрів має найбільший вплив на величину інтегральних показників ефективності проекту.

Методика виконання

Будемо вважати для прикладу, що потрібно дослідити залежність одержання величини прибутку з 1 га від рівня урожайності озимої пшениці. Для цього спочатку потрібно побудувати імітаційну модель бюджету вирощування озимої пшениці.

Для того, щоб побудувати імітаційну модель бюджету вирощування озимої пшениці за умови, що урожайність є нормально розподілена випадкова величина із середнім значенням 50 ц/га і стандартним відхиленням – 5 ц/га потрібно в клітину, де розміщена урожайність (D5) записати формулу Excel =НОРМОБР(СЛЧИС();50;5).

Для того, щоб дослідити залежність величини прибутку від рівня урожайності озимої пшениці потрібно виконати дії (будемо вважати, що лист із імітаційною моделлю називається **Імітаційна модель**) :

- виконати команду **Вставка – Лист**. Excel вставить в робочу книгу новий лист.
- натисніть два рази на позначці нового листа і дайте йому нове ім'я, наприклад, **100 значень**.
- введіть початкове значення **1** в комірку A2 і натисніть **Enter**.
- встановіть курсор у комірку A2 і виконайте команду **Правка – Заповнить – Прогрессія**.
- в діалоговому вікні **Прогрессія** встановіть перемикач **По столбцам** і введіть значення 100 в поле **Предельное значение**.
- натисніть **ОК**.

Excel автоматично заповнить 100 комірок колонки А послідовними значеннями від 1 до 100. Потім в комірку В2 нового робочого листа введіть формулу =Імітаційна модель!F48. F48 – це комірка в якій міститься розрахована величина прибутку. Тепер можна створити таблицю підстановки.

1. Виділіть діапазон А2:В101.
2. Виконайте команду **Данные – Таблица подстановки**.
3. В діалоговому вікні **Таблица подстановки** введіть С1 в поле **Подставляют значения по строкам**.
4. Натисніть **ОК**.

Excel перерахує робочу книгу і збереже одержані значення прибутку в комітках колонки В. Щоб зафіксувати одержані значення прибутку (так, щоб вони не змінювалися при перерахунку робочого листа), потрібно перетворити формули в колонці В листа **100 значень** в значення. Для цього потрібно зробити наступне.

1. Виділіть діапазон В2:В101.
2. Скопіюйте вміст цього діапазону в буфер обміну за допомогою, наприклад, команди **Правка – Копировать**.
3. Виконайте команду **Правка – Специальная вставка**.
4. В діалоговому вікні **Специальная вставка** установіть перемикач **Значения** і натисніть **ОК**.

Статистичний аналіз одержаних значень прибутку можна провести за допомогою влаштованих засобів Excel. Для цього необхідно:

1. Виконайте команду **Сервис – Анализ данных**.
2. В діалоговому вікні **Анализ данных** в списку **Инструменты анализа** виберіть **Описательная статистика** і натисніть **ОК**.
3. Заповніть вікно **Описательная статистика** так, як показано на рис.1 і натисніть **ОК**.

Середня величина прибутку дорівнює 518,8 грн. Інтервал можливих значень прибутку від вирощування озимої пшениці може змінюватися від -435,0 до 1207,8 грн.

Щоб одержати гістограму, функцію розподілу і таблицю частот, потрібно виконати такі дії:

- у меню **Сервис** вибирають команду **Анализ данных**;
- в діалоговому вікні **Анализ данных** в списку **Инструменты анализа** вибирають **Гистограмма** і нажимають кнопку **ОК**;
- заповнюють діалогове вікно **Гистограмма** так, як показано на рис.3 і натискають кнопку **ОК**.

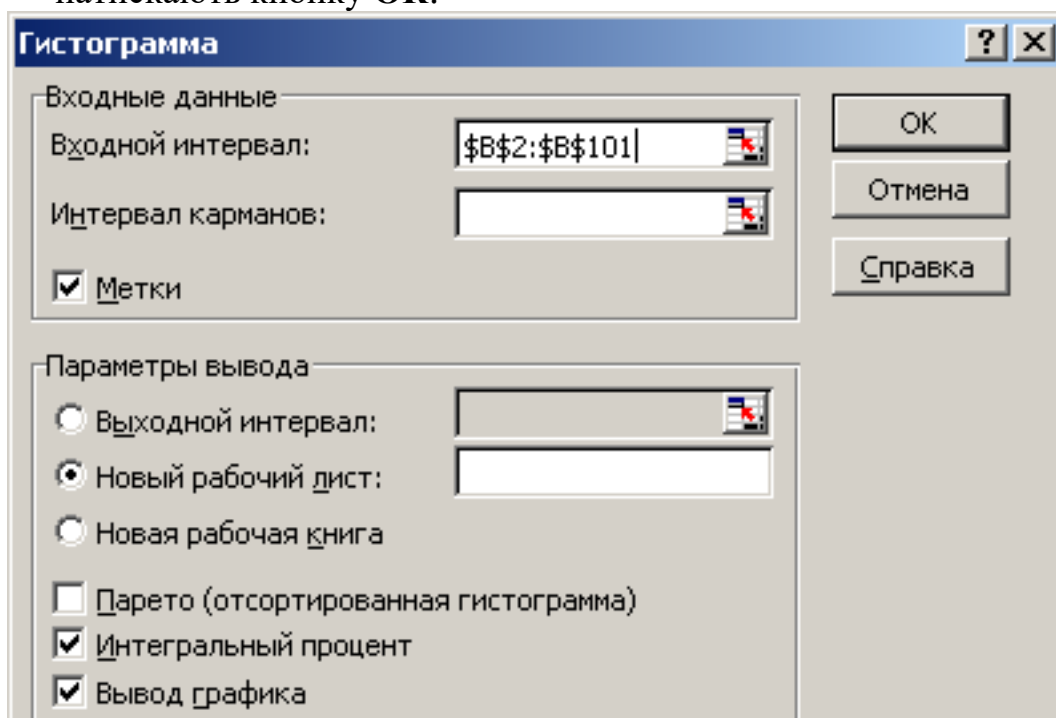

Рис. 3. Діалогове вікно **Гистограмма**

Результати розрахунків подані на окремому листі (рис.4). Дані в колонці В показують, скільки значень величини прибутку (із 100) потрапили в інтервали (кишені), визначені Excel в колонці А. Найбільша кількість значень (28) лежить в інтервалі 477,6 – 660,2 грн.

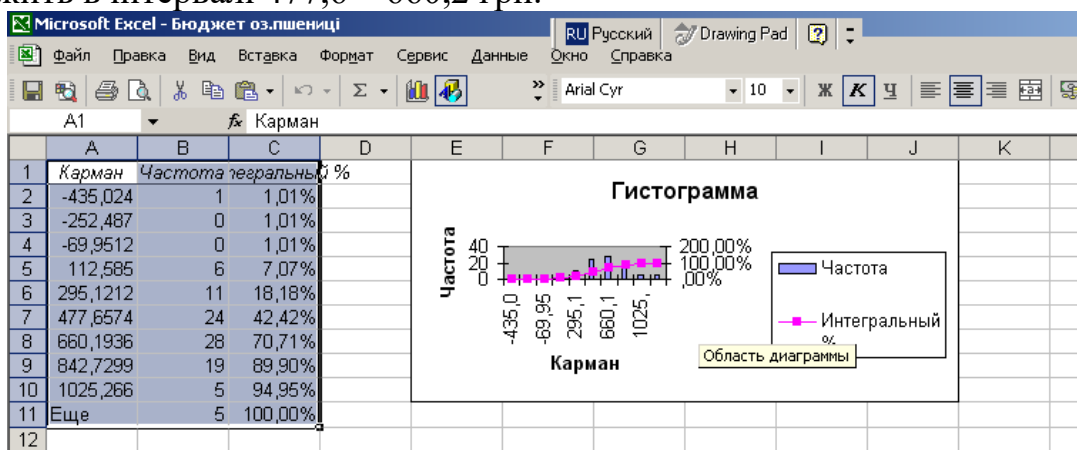

Рис.4. Гістограма і таблиця частот

Використовуючи матеріали практичних робіт №№ 1 і 2 представити розроблений проєкт у вигляді бізнес-плану.

Самостійна робота №2. Тема «Презентація інвестиційного проєкту»

Завдання. Використовуючи матеріали практичних робіт 1 і 2 розробити презентацію проєкту з підвищення ефективності підприємницької діяльності у сфері наукового дослідження здобувача.

Методика виконання

Презентації бізнес-планів виробничого спрямування повинні містити такі відомості:

- підприємство та його продукція (послуги): стратегічні й тактичні цілі, види діяльності, стадія розвитку бізнесу, географія діяльності, опис продукту підприємства та його удосконалення;
- ринок, споживачі, постачальники й конкуренти: місткість ринку, обсяги продажу, переваги та слабкі сторони власні й конкурентів;
- стратегія маркетингу: канали збуту, цінова політика, реклама, бюджет маркетингу;
- необхідні обсяги початкового фінансування: обґрунтування потреби у фінансуванні за окремими напрямками та цілями;
- команда, яка буде реалізовувати бізнес-план;
- календарний план реалізації бізнес-плану;
- умови і терміни повернення кредиторам і інвесторам вкладених коштів.

9.2. План семінарського заняття та теми рефератів

Питання для обговорення

1. Витрати і собівартість продукції (послуг) підприємницьких структур.
2. Види і склад доходів підприємницьких структур
3. Критерії ефективності. Проблеми визначення ефективності.
3. Методичні підходи до оцінки ефективності діяльності аграрних підприємств.
4. Показники ефективності функціонування підприємницьких структур на основі традиційного підходу: рентабельність активів, рентабельність інвестованого капіталу, рентабельність продукції, рентабельність продажу тощо.
5. Система показників використання матеріальних ресурсів.
6. Показники ефективності використання трудового потенціалу підприємства.
7. Показники ефективності підприємницького проєкту.

9.3. Література [13, 15, 16, 17, 20, 22, 25, 40, 44].

9.4. Контрольні запитання і завдання до теми 9

1. Які елементи витрат є складовими собівартість продукції (послуг) підприємницьких структур?

2. За якими статтями здійснюється класифікація витрат підприємницьких структур.

3. Які види та склад доходів мають підприємницькі структури?

3. Дайте визначення поняття «критерій ефективності».

4. Які проблеми виникають при визначенні ефективності діяльності підприємницьких структур?

3. Які методичні підходи застосовуються до оцінки ефективності діяльності аграрних підприємств?

4. Які показники застосовуються при визначенні ефективності функціонування підприємницьких структур на основі традиційного підходу?

5. Яка система показників застосовується при визначенні ефективності використання матеріальних ресурсів?

6. Які показники застосовується при визначенні ефективності використання трудового потенціалу підприємства.

7. Назвіть показники ефективності підприємницького проекту.

ТЕСТИ ДО МОДУЛЯ 2

1. Під матеріально-технічною базою підприємницької діяльності розуміють:

1) сукупність всіх матеріально-технічних засобів, що забезпечують виробничу діяльність;

2) засоби виробництва і трудові ресурси;

3) частка високоефективних систем машин;

4) частка машин на основі електрофікації.

2. Що є факторами підприємницької діяльності ?

1) соціальна інфраструктура;

2) продуктивність праці;

3) робоча сила, засоби праці, предмети праці, земля.

4) природно-кліматичні умови.

3. Трудові ресурси – це:

1) усі люди працездатного віку;

2) люди працездатного віку, що працюють;

3) ті, що знаходяться на навчанні;

4) частина населення, яка бере або може брати участь у виробництві продукції.

4. Виробнича потужність підприємства – це:

1) річний випуск продукції заздалегідь визначеної номенклатури, асортименту та якості за умов повного використання устаткування та виробничих площ;

2) середньорічна вартість основних засобів виробничого призначення;

3) максимально можливий випуск продукції за рік в натуральних показниках за заданого асортименту й якості та раціонального використання землі, техніки, обладнання, виробничої площі;

- 4) продуктивність наявного устаткування, техніки, обладнання та раціонального використання землі.

5. Інноваційною діяльністю називають:

- 1) постійний процес створення нових, вдосконалення існуючих знарядь і предметів праці;
- 2) запровадження нових досягнень НТП у відповідну сферу господарювання;
- 3) сукупність прогресивних, якісно нових змін, що безперервно виникають у часі та просторі;
- 4) розробку більш точних методів планування і прогнозування виробництва.

6. Конкуренція, що виникає в ситуації, коли товар, що випускається певним підприємством і поряд з товарами інших фірм задовольняє конкретну потребу споживача, за формою є:

- 1) предметною конкуренцією;
- 2) видовою конкуренцією;
- 3) функціональною конкуренцією.

7. Компанії прагнуть до того, щоб їх підприємства повністю відповідали стандартам, встановленим їх основними конкурентами, - технічним прийомам, технологіям, методам організації виробництва ведучих підприємств галузі. Мова йде про компанії...

- 1) першого рівня конкурентоспроможності;
- 2) другого рівня конкурентоспроможності;
- 3) третього рівня конкурентоспроможності;
- 4) четвертого рівня конкурентоспроможності.

8. Відповідно до Закону України "Про захист економічної конкуренції" суб'єкт господарювання займає монопольне (домінуюче) становище на ринку товару, якщо:

- 1) на цьому ринку у нього немає жодного конкурента;
- 2) його частка на ринку товару перевищує 40 відсотків, якщо він не доведе, що зазнає значної конкуренції;
- 3) його частка на ринку товару становить менше 35 відсотків, але він не зазнає значної конкуренції;
- 4) сукупна частка не більше ніж двох суб'єктів господарювання, яким на одному ринку належать найбільші частки на ринку, перевищує 50 відсотків.

9. Якщо коефіцієнт відносної концентрації $K > 1$:

- 1) ринок неконцентрований;
- 2) ринок висококонцентрований;
- 3) ринок низькоконцентрований.

10. Конкурентна перевага являє собою:

- 1) сукупність навичок і технологій, яка базується на явних та прихованих знаннях, забезпечує формування цінностей у системі клієнта, є

оригінальною по відношенню до конкурентів і відкриває доступ до нових ринків;

- 2) стрімке підвищення рівня конкуренції на внутрішньому і зовнішніх ринках;
- 3) суму, яку покупці згодні сплатити за товар або послуги, що пропонує виробник;
- 4) аналіз розвитку світової практики досягнення підприємствами комерційного успіху;
- 5) концентрований прояв переваги над конкурентами в різних сферах (видах) діяльності підприємства;
- 6) окремий сегмент ринку, на якому підприємство діє або на який прагне вийти.

11. Перспективний для реалізації конкурентної стратегії диференціації ринок характеризується наступним:

- 1) цінова конкуренція;
- 2) різноманітна структура попиту на продукцію;
- 3) нецінова конкуренція;
- 4) незначна частка витрат споживачів на придбання продукції в структурі їх бюджету;
- 5) наявність широких можливостей виділення товарів на ринку, гарне сприйняття і висока оцінка продукції споживачами;
- 6) нерозвиненість стратегії диференціації продукції в галузі.

12. Стратегії фірм у відповідь на зміни в конкурентному середовищі галузі на стадії зрілості:

- 1) оптимізація обслуговування;
- 2) посилення уваги зниженню витрат;
- 3) орієнтація на стратегію фокусування шляхом виявлення, створення і розробки зростаючих ринкових сегментів;
- 4) збільшення вигод для споживача шляхом інтеграції.

13. Для фірми, що має слабку конкурентну позицію, пропонується будувати свою політику, виходячи з таких стратегічних можливостей:

- 1) стратегія кругового наступу;
- 2) стратегія негайного відступу і покидання галузі;
- 3) пошук незайнятої ніші;
- 4) проходження за лідером.

14. До зовнішніх передумов, що визначають необхідність розробки програм підвищення конкурентоспроможності, відносяться:

- 1) політико-правові (сприятлива для розвитку галузі політика органів влади, захист вітчизняного виробника, законодавчі обмеження);
- 2) науково-технічні (швидкий науково-технічний розвиток, поява нових технологій, поява нових товарів-замінників, підвищення вимог до сертифікації продукції в галузі);
- 3) компетентність і професіоналізм персоналу;

4) економічні (виникнення нових товарних ринків, підвищення вимог до якості продукції, загострення конкуренції, завершення життєвого циклу продукції, активна інвестиційна політика);

5) соціальні (демографічна ситуація, зміна потреб і купівельної спроможності споживачів, наявність кваліфікованої робочої сили) тощо;

6) готовність до змін, гнучкість та цілісність бачення проблем.

15. До внутрішніх передумов, що визначають необхідність розробки програм підвищення конкурентоспроможності, відносяться:

1) кадрові передумови;

2) медико-біологічні передумови;

3) організаційно-управлінські передумови;

4) техніко-технологічні передумови;

5) сакральні передумови;

6) фінансові передумови.

16. Об'єктом планування на підприємстві є:

1) засоби виробництва, працівники;

2) шляхи та методи досягнення цілей підприємства;

3) діяльність підприємства;

4) система управління підприємством.

17. Вкажіть види планів за ознакою тривалості періоду планування:

1) перспективні;

2) поточні;

3) виробничі;

4) стратегічні;

5) оперативні.

18. Вкажіть види планів за ознакою обов'язковості виконання планових завдань:

1) індикативні;

2) галузеві;

3) перспективні;

4) директивні.

19. Вкажіть види планів за ознакою змісту планування :

1) маркетингові, виробничі, інвестиційні, економічні, фінансові, соціальні;

2) національні, галузеві, територіальні, підприємства, внутрішньогосподарські;

3) перспективні, поточні, оперативні;

4) стратегічні, тактичні, оперативно-виробничі.

20. Вкажіть види планів за ознакою масштабності завдань:

1) маркетингові, виробничі, інвестиційні, економічні, фінансові, соціальні;

2) національні, галузеві, територіальні, підприємства, внутрішньогосподарські;

3) перспективні, поточні, оперативні;

4) стратегічні, тактичні, оперативно-виробничі.

21. Які основні принципи планування?

- 1) єдності, безперервності, гнучкості, точності, участі, пріоритетності;
- 2) єдності, безперервності, концентрації, модульності, пріоритетності;
- 3) системності, аналогії, модульності, гнучкості, точності, пріоритетності;
- 4) узгодженості, пропорційності, ритмічності, потоковості, гнучкості.

22. Вкажіть методи планування за ознакою вихідної позиції для розробки плану:

- 1) екстраполяційний, інтерполяційний;
- 2) статистичний, факторний, нормативний, економіко-математичний;
- 3) балансовий, матричний;
- 4) ресурсний, цільовий.

23. Вкажіть методи планування за ознакою узгодженості ресурсів і потреб:

- 1) екстраполяційний, інтерполяційний;
- 2) статистичний, факторний, нормативний, економіко-математичний;
- 3) балансовий, матричний;
- 4) ресурсний, цільовий.

24. Система планування підприємства включає:

- 1) стратегічне, перспективне, тактичне, поточне, оперативне планування;
- 2) бізнес-планування і оперативне планування;
- 3) перспективне, поточне, річне і оперативне плани;
- 4) перспективне, річне, оперативне планування.

25. Вкажіть цілі розробки бізнес-плану:

- 1) для залучення зовнішнього капіталу;
- 2) для аналізу фінансового стану підприємства;
- 3) для управління майбутнім бізнесом;
- 4) для попереднього визначення перешкод та запобігання проблем;
- 5) для перевірки реалістичності підприємницької ідеї ще до її реалізації.

26. Розставити у відповідності до розділів бізнес-плану наступні їх підрозділи:

А. Галузь, фірма та її продукція	1. Планові обсяги продажу
В. Дослідження ринку	2. Цільовий ринок бізнесу
С. Маркетинг-план	3. Опис продукту фірми
	4. Стратегія маркетингу
	5. Тенденції розвитку галузі
	6. Загальна характеристика ринку продукту

27. Розставити у відповідності до розділів бізнес-плану наступні їх підрозділи:

А. Виробничий план	1. Основні виробничі операції
В. Організаційний план	2. Форма організації бізнесу
С.	3. Сировина та матеріали
Д.	4. Організаційна структура управління
	5. Будівлі, машини та устаткування

28. Розставити у відповідності до розділів бізнес-плану наступні їх підрозділи:

А. Фінансовий план	1. План руху готівки
В. Оцінка ризиків	2. Прибутки та збитки
	3. Фінансові коефіцієнти
	4. Способи реагування на загрози бізнесу
	5. Плановий баланс
	6. Типи можливих ризиків

29. На основі яких даних можна визначити потребу підприємства в тракторах в найбільш напружений період?

1) на основі розміру земельної площі підприємства, строків виконання робіт, нормативу виробітку на один еталонний трактор;

2) на основі розмірів посівних площ с.-г. культур, строків виконання робіт, змінної норми виробітку, коефіцієнта змінності;

3) на основі обсягу механізованих робіт, змінної норми виробітку, коефіцієнта змінності, розмірів посівних площ с.-г. культур;

4) на основі обсягу механізованих робіт, змінної норми виробітку, коефіцієнта змінності, строків виконання робіт.

30. Які з витрат НЕ відносяться до витрат на виробництво за економічними елементами:

1) матеріальні витрати;

2) витрати на оплату праці;

3) відрахування на соціальні заходи;

4) амортизація основних фондів та нематеріальних активів;

5) поточні витрати;

6) інші операційні витрати.

31. Які з указаних статей витрат відносяться до складу статей калькулювання собівартості продукції рослинництва:

1) насіння і посадковий матеріал;

2) витрати на оплату праці;

3) корми;

4) сировина та матеріали;

5) паливо і мастильні матеріали.

32. Які з указаних статей витрат відносяться до складу статей калькулювання собівартості продукції тваринництва:

1) насіння і посадковий матеріал;

2) витрати на оплату праці;

3) корми;

4) добрива;

5) витрати на ремонт необоротних активів.

33. SWOT- аналіз використовується для:

1) аналізу фінансового стану підприємства;

2) аналізу та оцінки сильних і слабких сторін функціонування

підприємства;

3) виявлення стратегічних зон господарювання;

4) оцінки ринків збуту продукції.

34. Вкажіть типові стратегії бізнесу за М.Портером

1) зростання, стабілізації, скорочення;

2) корпоративна, ділова, функціональна;

3) ресурсна, зростання, функціональна

4) контрольованих витрат, диференціації, фокусування.

35. Яку стратегію необхідно розробляти для підприємства, що випускає один вид продукції?

1) бізнес-стратегію;

2) операційні стратегії;

3) функціональні стратегії.

36. Стратегія, що визначає якими видами бізнесу слід займатися підприємству, називається:

1) бізнесовою стратегією;

2) корпоративною стратегією;

3) функціональною стратегією.

37. Яку стратегію необхідно вибрати при наявності можливостей для підприємства в зовнішньому середовищі та внутрішніх серйозних проблем?

1) стратегію скорочення;

2) стратегію стабілізації;

3) стратегію росту.

38. Яку загальну стратегію необхідно вибрати підприємству, задоволене результатами своєї діяльності?

1) стратегію скорочення;

2) стратегію стабілізації;

3) стратегію росту.

39. Яку стратегію ви запропонували б для бізнесу, який займає значну долю на ринку, що зростає?

1) стратегію «зірки»;

2) стратегію «важких дітей»;

3) стратегію «дійної корови».

40. Масовий маркетинг як один із можливих підходів до розробки стратегії маркетингу в бізнес-плані є орієнтованим на:

1) широкий споживчий ринок;

2) кілька груп споживачів;

3) одну групу споживачів.

41. Цінова стратегія проникнення на ринок використовується:

1) для нового виду продукції;

2) для вже відомого виду продукції;

3) для продукції, яка має певні особливості порівняно з наявною

продукцією;

4) для продукції, попит на яку перевищує пропозицію.

42. Яка стратегія ціноутворення пропонується, якщо ціна складається лише з покриття витрат та середньої норми прибутку:

- 1) лідера на ринку;
- 2) престижної ціни;
- 3) просування на ринок;
- 4) відшкодування витрат.

43. При закупівлі великих партій товарів (наприклад, при заготівлі овочів) використовується така стратегія ціноутворення:

- 1) масових закупівель;
- 2) єдиної ціни;
- 3) гнучкої ціни;
- 4) «зняття вершків».

44. Торговельна надбавка — це:

- 1) витрати торговельного підприємства;
- 2) частина собівартості продукції виробника;
- 3) частина податку на додану вартість;
- 4) витрати та прибуток торговельного підприємства.
- 5) витрати торговельного підприємства та податок на додану вартість;

45. На формування ціни продукції підприємства безпосередньо впливають такі чинники:

- 1) конкуренти та ціни на їх продукцію
- 2) цінова політика держави
- 3) кваліфікація персоналу підприємства
- 4) дебіторська заборгованість

46. Класифікація ціни за каналами руху товарів:

- 1) виробнича
- 2) відпускна
- 3) оптово-посередницька
- 4) роздрібна

47. Що не є внутрішнім джерелом фінансування бізнесу?

- 1) виручка від реалізації
- 2) амортизаційні відрахування
- 3) кредиторська заборгованість
- 4) чистий прибуток підприємства

48. Що не є формою зовнішнього фінансування бізнесу?

- 1) виручка від реалізації
- 2) позички банків
- 3) кошти, отримані від випуску акцій та інших цінних паперів
- 4) позикові кошти, отримані від випуску облігацій

49. Яку загальну конкурентну стратегію необхідно вибрати підприємству, що випускає високоякісну дорогу продукцію для споживачів окремого сегменту ринку?

- 1) стратегію лідерства за затратами;
- 2) стратегію фокусування за затратами;
- 3) стратегію фокусування за диференціацією.

50. Найбільш прийнятним для оцінки економічного ризику є методи:

- 1) статистичні;
- 2) фінансової стійкості;
- 3) аналітичний;
- 4) аналогій;
- 5) експертний оцінок.

51. План грошових надходжень і виплат дає змогу визначити:

- 1) періоди діяльності, коли підприємство відчуватиме нестачу або надлишок готівки;
- 2) розмір чистого прибутку;
- 3) розмір сплати відсотків за кредит;
- 4) скільки коштів потрібно позичити або повернути;

52. Точка беззбитковості дає змогу з'ясувати:

- 1) скільки одиниць продукції необхідно продати, щоб витрати підприємства окупились її доходами (так/ні);
- 2) за якого обсягу продажу (у фізичних одиницях) бізнес підприємства стає прибутковим (так/ні);
- 3) за якого обсягу продажу (у фізичних одиницях) бізнес підприємства залишатиметься збитковим (так/ні).

53. Плановий баланс, який складають у бізнес-плані, дає можливість:

- 1) визначити періоди, коли фірма відчуватиме дефіцит або надлишок готівки (так/ні);
- 2) подати в узагальненій формі результати майбутньої діяльності підприємства з погляду його прибутковості (так/ні);
- 3) визначити суму коштів, яку необхідно взяти в борг у плановому періоді (так/ні).

54. До поточних активів у фірми належать:

- 1) обладнання (так/ні);
- 2) матеріальні запаси (так/ні);
- 3) дебіторська заборгованість (так/ні);
- 4) кредиторська заборгованість (так/ні);
- 5) земля (так/ні).

55. Інтереси власників капіталу відображають коефіцієнти:

- 1) платоспроможності (так/ні);
- 2) ліквідності (так/ні);
- 3) рентабельності (так/ні);
- 4) ділової активності (так/ні).

56. Фінансові коефіцієнти в бізнес-плані розраховують для:

- 1) визначення міри ризику інвестування коштів;
- 2) визначення потреб фірми у фінансових ресурсах;

- 3) розрахунків точки беззбитковості;
- 4) оцінки фінансової ефективності вкладання коштів у даний проект.

57. Різниця між доходами від реалізації продукції (без ПДВ, акцизів тощо) та собівартістю реалізованої продукції – це:

- 1) прибуток від звичайної діяльності ;
- 2) операційний прибуток ;
- 3) валовий прибуток;
- 4) чистий прибуток .

58. Прибуток, який залишається на підприємстві після сплати всіх податків і обов’язкових платежів до бюджету і позабюджетних державних фондів, називається:

- 1) прибуток від фінансової діяльності ;
- 2) операційний прибуток;
- 3) чистий прибуток .
- 4) валовий прибуток;

59. Маржинальний дохід – це:

- 1) різниця між виручкою від реалізації та постійними витратами;
- 2) різниця між виручкою від реалізації та змінними витратами;
- 3) різниця між чистим доходом і собівартістю реалізованої продукції;
- 4) дохід, одержаний від різниці курсів валюти;
- 5) різниця між виручкою від реалізації та постійними і змінними витратами.

60. Враховуючи специфіку сільськогосподарського виробництва доцільно розрізняти такі види ефективності:

- 1) економічну, правову, соціальну;
- 2) економічну, технологічну,
- 3) соціальну, правову, технологічну;
- 4) соціальну, технологічну, економічну.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Господарський кодекс України: офіц. текст : станом на 20 вересня 2015 р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/>.
2. Кодекс законів про працю України : редакція від 12.06.2016. URL: [urist-ua.net/ кодекси /кодекс_законів_про_працю_україни/](http://urist-ua.net/кодекси/кодекс_законів_про_працю_україни/).
3. Податковий кодекс України : офіц. текст станом на 1 липня 2016 р. – . URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/>.
4. Про акціонерні товариства :[закон України від 17.09.2008 № 514-VI; офіц. текст станом на 19 жовтня 2016 р.]. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/514-17>.
5. Про захист економічної конкуренції :[закон України від 11.01.2001 №2210-III офіц. текст станом на 18 травня 2016 р.]. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>.
6. Про ліцензування видів господарської діяльності :[закон України від 02.03.2015 № 222-VIII; офіц. текст станом на 25 червня 2016 р.]. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/222-19>.
7. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні [закон України від 22.03.2012 № 4618-VI]. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>.
8. Про холдингові компанії в Україні [закон України від 15.02.2006 № №3528-IV; офіц. текст станом на 01 січня 2016 р.]. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3528-15>.
9. Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми розвитку малого і середнього підприємництва на 2014-2024 роки :[розпорядження Кабінету Міністрів України; Концепція від 28.08.2013 № 641-р.; офіц. текст станом на 28 серпня 2013 р.]. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/641-2013>.
10. Ануфрієва О. Л., Пальчевська Т.Г., Лагоцька Г.М. Підприємницька діяльність : навч. посібник /за наук. ред. О. Л. Ануфрієвої. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2014. 304 с.
11. Біла І., Насікан Н. Держава і підприємницький сектор в Україні: генезис і особливості формування взаємовідносин. URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5153/1/1.pdf>.
12. Гаташ, В. Бізнес-інкубатор для маленьких і середніх інноваційних фірм. URL: <http://www.zn.kiev.ua>.
13. Гой І. В., Смелянська Т.П. Підприємництво :навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 368 с.
14. Ільчук М.М., Коновал І.А. Бізнес-планування підприємницької діяльності в АПК: навч. посібник. Київ: ЗАТ «Нічлава», 2013. 308 с.
15. Ільчук М.М., Коновал І.А. Ефективність інвестиційного проекту створення та функціонування високотехнологічного сільськогосподарського підприємства. *Економіка АПК*. 2015. № 5. С. 55 – 65.

16. Ільчук М.М., Коновал І.А. Розвиток агробізнесу в Україні. *Науковий вісник НУБіП*, № 244. 2016. С. 125 – 135.
17. Ільчук М.М., Коновал І.А., Ус С.І. Методичні підходи до оцінки ефективності підприємницької діяльності аграрної сфери. *Економіка АПК*. 2017. № 5. С. 51 – 59.
18. Савченко О.І., Нестеренко Р.О., Побережний Р. О. Інноваційне підприємництво та бізнес-планування : навч.-метод. посібник / за ред. О.І. Савченко. Харків : «Щедра садиба плюс», 2015. 160 с.
19. Мазур А. А., Осадчая Н.В. Технологические парки Украины – достижения и проблемы. URL: http://iee.org.ua/files/alushta/86-mazur-techn_parki.pdf.
20. Моисеева И. И. Подходы к оценке эффективности предпринимательской деятельности. *Социально-экономические явления и процессы*, 2013. Вып. 9. С. 82 – 86. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/podhody-k-otsenke-effektivnostipredprinimatelskoy-deyatelnosti>.
21. Орлик, О. В. Кластери – нова ринкова форма економічного розвитку територій. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/503/1/Орлик%20О.%20В.%20Кластери%20–%20нова%20ринкова%20форма%20економічного%20розвитку%20територій.pdf>.
22. Підприємництво та організація агробізнесу: навч. посібник/ М.М. Ільчук, А.В. Збарська, Р.П. Любар, О.М. Ільчук. К.: Аграр Медіа Груп, 2016. 434 с.
23. Ринейська, Л. С. Кластери у сучасній глобальній економіці. *Ефективна економіка*: електронне наукове фахове видання. 2016. №5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4971>.
24. Спрощена система оподаткування: підстави обрання, групи платників, припинення. URL: <http://jurist-blog.com.ua/sproshhena-sistemaopodatkovannya-yedinij-podatok-chastina-1-zagalnipolozhennya.html>.

Допоміжна

25. Асаул, А. Н. Организация предпринимательской деятельности : учебник. СПб. : НО ИПЭВ, 2009. 336 с.
26. Бусыгин, А. В. Предпринимательство : учебник. 3-е изд. М. : Дело, 2001. 640 с.
27. Ватаманюк-Зелінська, У. З. Теоретико-методологічне підґрунтя формування господарських інтеграційних об'єднань у машинобудівному комплексі України. *EUROPEAN COOPERATION*. 2016. Vol. 2(9). Р. 37 – 47.
28. Вітлінський, В. В. Великоіваненко Г.І. Ризикологія в економіці та підприємстві : монографія. Київ : КНЕУ, 2004. 480 с.
29. Гетало В.П., Гончаров Г.О., Колісник А.В. Бізнес-планування: навч. посібник. Київ: «Видавничий дім «Професіонал», 2008. 240 с.
30. Гнідко, К. Ю. Світовий досвід формування та розвитку кластерів автомобілебудування. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2009. № 4. Т.3. С. 32 – 42.
31. Дикань, В. Л., Зубенко В.О., Маковоз О.В. Стратегічне управління : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 272 с.

32. Донець, Л. І., Шепеленко О.В., Баранцева С.М. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків : навч. посібник. / за заг. ред. Л. І. Донець. К.: Центр учбової літератури, 2012. 472 с.
33. Должанський І.З., Загорна Т.О. Бізнес-план: технологія розробки. Навчальний посібник, 2-е вид. Київ: Центр учбової літератури. 2009. 384 с.
34. Друкер П. Ф. Бизнес и инновации. М. : ООО «И.Д. Вильямс», 2007. 432 с.
35. Зянько, В. В. Інноваційне підприємництво: сутність, механізми і форми розвитку : монографія . Вінниця: УНІВЕРСУМ, 2008. 397 с.
36. Ільчук М.М., Коновал І.А., Барановська О.Д., Євтушенко В.Д. Розвиток ринку зерна в Україні та його стабілізація. *Економіка АПК*. 2019. № 4. С. 29 – 37.
37. Ільчук М.М., Коновал І.А., Євтушенко В.Д. Управління конкурентоспроможністю продукції скотарства сільськогосподарських підприємств України. *Економіка АПК*. 2018. № 7 С. 83 – 92.
38. Ільчук М.М., Коновал І.А. Підвищення конкурентоспроможності продукції скотарства в Україні. *Економіка АПК*. 2016. №5 С. 51 – 59.
39. Ільчук М.М., Волощук В.М., Коновал І.А. Бізнес-план інвестиційно-інноваційного проекту будівництва і експлуатації свиногокомплексу потужністю 24000 голів. Київ: ЗАТ «Нічлава», 2011. 66 с.
40. Ilchuk M. M., Konoval I. A., Radko V. I., Yevtushenko V. D. Competitiveness of cattle breeding products increase. Vienna, Austria. East West, 2017. 294 p.
41. Кашуба О. М. Підприємництво в Україні: проблеми і перспективи розвитку. *Економіка та держава*. 2015. № 6. С. 103 – 106.
42. Королев, Е. А. Модели взаимодействия бизнеса и власти в Европейском Союзе. *Власть*. 2008. Вып. 7. С. 26 – 30.
43. Курмаєв П.Ю. Пріоритетні напрями державного регулювання підприємницької діяльності в Україні. *Економіка України :інноваційна складова розвитку /За заг. ред. В. Ф. Бєседіна, А. С. Музиченка. Умань : УДПУ, НДЕІ, 2013. С. 215 – 218.*
44. Методичні рекомендації з розроблення бізнес-плану підприємств. Затверджено наказом Міністерства економіки України від 6 вересня 2006 р. N 290.
45. Підприємницька діяльність та агробізнес : підручник /за ред. М. М. Ільчука, Т. Д. Іщенко. К. : Вища освіта, 2006. 543 с.
46. Тарасюк, Г. М. Управління проектами : навч. посібник. Київ : Каравела, 2004. 344 с.
47. Ярмач А. Бізнес – план «Відгодівля ВРХ. Інтенсивна технологія».URL: <https://agroday.com.ua/wp-content/uploads/2017/11/Biznes-Plan-vidgodivlya-VRH.pdf>

12. Інформаційні ресурси

1. Законодавство України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. База нормативних документів. URL: <http://www.csm.kiev.ua/nd/nd.php?b=1>

3. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Кабінет Міністрів України. URL: www.kmu.gov.ua
5. Міністерство аграрної політики та продовольства України. URL: <http://minagro.gov.ua>.
6. Міністерство соціальної політики України. URL: <http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/index>.
7. Наукова бібліотека ім. Максимовича. URL: <http://www.lib-gw.univ.kiev.ua>.
8. Національна парламентська бібліотека України. URL: <http://profy.nplu.org!/site/fi>
9. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.
10. Сайт Світового банку. URL: www.worldbank.org,
11. Український інститут науково-технічної та економічної інформації (УкрІНТЕІ). URL: <http://www.uintei.kiev.ua/main.php>